

Küenburgové – poslední majitelé Mladé Vožice

Roku 1678, přesně 7. července, prodal Kryštof Karel Přehořovský vožické panství kanovníku Františku Ferdinandovi hraběti z Küenburgu. Členové tohoto rodu byli až do roku 1945 posledními pány Mladé Vožice.

☒ Hned v začátcích svého panování, v roce 1678, přikoupil hrabě František Ferdinand okolní statky: r. 1681 Miličín, r. 1686 Německé Záhoří, r. 1691 Těnice, r. 1699 Třetužel, r. 1700 Kamberk, r. 1715 Vitanovice a r. 1717 Střítež. Z nich vytvořil „svěřenecké“ panství fideikomis, což znamenalo ve feudálním právu nedělitelný a nezcizitelný majetkový soubor, obvykle děděný nejstarším synem majitele. Toto ustavení založil pro potomstvo svého bratra Jana Josefa. V roce 1682 se v Mladé Vožici usídlili Židé. Původně se sem nesměli stěhovat. To se změnilo až po převzetí panství arcibiskupem Františkem Ferdinandem Küenburgem, kdy se tu mohli usadit čtyři rodiny. Židovská obec se zde slušně rozrůstala, a tak v roce 1890 zde bylo již 34 rodin, celkem 160 občanů. Téměř všichni se zabývali obchodem.

V roce 1690 dal František Ferdinand Küenburg svolení ke stavbě nové fary, která vznikla místo původní, dřevěné. Farská zahrada byla zřízena až téměř o sto let později, v roce 1786 a hospodářské budovy až 1837.

Bouřlivý rok zažili na Mladovožicku v roce 1738. Tehdy došlo ke změně robotního patentu, z čehož vyplývalo, že vrchnost si v podstatě mohla dělat s poddanými co chtěla. Napomáhalo tomu i to, že formulace v patentu byly velice vágní, a tak si je vrchnost vykládala po svém, stejně jako poddaní. Pochopitelně, že vrchnost byla mocnější. A tak, když byla v červenci na Sedlčansku a Podblanicku vyhlášena tato změna, mysleli si poddaní, že v době žní nemají zvýšenou robotu, jak tomu bylo dříve. Odmítali ji, ale vrchnost je do toho naopak tlačila.

Všechno nakonec vyústilo ve vzpouru. Jejím potlačením byl na Mladovožicku pověřen hrabě Kaiserstein. Z pražské posádky byly uvolněny dvě setniny a 7. srpna již byly v Mladé Vožici. Mladá Vožice byla úmyslně vybrána jako první město, v němž bude odpor zlomen, neboť na zdejším panství vlastně vzpoura začala. Ještě před komisionálním jednáním vojsko zakročilo proti nebezpečnému chování jedné rychty, která patřila k vožickému panství. Poddaní z miličinské rychty se srotili, vyhnali správce ze zámku, u Záhoří zbili panské dráby a potom, ozbrojeni velkými obušky, táhli k Mladé Vožici, kde se nedaleko města utábořili. Když přišli vojáci, tak opět odešli.

Situace na Mladovožicku byla velice vážná. Povstání hrozilo v celém kraji, neboť celé okolí vidělo ve Vožických vzor. Jednání hraběte Kaisersteina, i když měl za sebou vojsko, nebylo snadné. Nakonec se 9. srpna v Mladé Vožici konala komise, kam byli jednotlivě předvoláni i poddaní, aby se nemohli schovávat za ostatní. Vojsko stálo jako záloha za zámkem. Ke srážce ale stejně došlo. Poddaný Houdek z Lažan trval při výslechu na svém, že chce robotovat o žních jenom tři dny, stejně tak jako Hrubeš. Oba byli zatčeni. Od ostatních vzbouřenců byl slib poslušnosti vynucen, vždyť za zámkem stále bylo vojsko. Po zneškodnění ohniska povstání odešel Kaiserstein porazit i poddané na okolních panstvích. Komise se konaly i v následujících dnech, 11. srpna pro poddané v Neustupově, 12. srpna v Červeném Záhoří a potom opět v Mladé Vožici, tentokrát ale pro poddané z panství Jankov, Načeradec, Líšno a Vyšetice. Pro výstrahu byla jedna setnina ještě po nějakou dobu ponechána v Mladé Vožici, druhá odešla sjednat pořádek do Votic. V roce 1760, dne 25. srpna, se v Mladé Vožici narodil František Štěpán Ludvík Žižka, rytíř z Trocnova. Jeho otec byl velitelem mladovožické posádky, kmotrem mu byl sám císař František, manžel Marie Terezie.

Významnou událostí pro Mladou Vožici bylo v roce 1788 vybudování nové školy. Stávající byla v té době již nevyhovující, a tak za přispění téměř všech občanů města, se mohlo 13. října konat slavnostní otevření nové budovy, kterého

se také zúčastnila komtesa Marie Tereza z Künburgu. Řídícím učitelem se stal Karel Šaurek a učiteli byli Josef Čech, Josef Livering, František Heršman, Josef Černý, Václav Rosol, Tomáš Strnad a Václav Volf.

V roce 1790 došlo k obnově a rozšíření kostela sv. Martina. Byla zbudována nová kazatelna. Za přispění patronky kostela komtesy Marie Terezy z Künburgu byl rozšířen i mobiliář. Byly zakoupeny ornát, dalmatily a pluviál. V zařízení kostela byl vylepšen presbytář, rozšířen kůr, instalovány nové lavice a sochy. Na tomto díle se velkou měrou podílel pan Matyáš Horký. V roce 1794 byla přestavba dokončena a 21. září byl za přítomnosti hlavního patrona, hraběte Františka z Künburgu slavnostní obřad. Kostel se doplňoval ještě několik let, např. v roce 1800 byly pořízeny nové varhany, v roce 1809 byly obnoveny obrazy na postranních oltářích a o rok později nová monstrance, obrazy nové křížové cesty a nový kalich.

V říjnu 1866 se do Mladé Vožice dostala cholera. Podle matriky zemřelých na ni umřelo od 15. srpna do 3. listopadu 45 lidí a v Bělči 30. Umírali staří i mladí, denně tak tři až čtyři osoby.

V letech 1869 až 1871 byla postavena další školní budova, která měla tři třídy. Brzy se ale zjistilo, že její kapacita nepostačuje, proto již v letech 1876 až 1877 byl zakoupen přilehlý domek a za pomoci občanů byla škola rozšířena na pět tříd. Základní kámen, do něhož byla uložena památní listina, byl položen 25. května 1876. Dokončena a slavnostně vysvěcena byla 9. září 1877. Náklady na ni činily přes 30 000-, K. Již časně ráno oznamovala střelba z hmoždířů připravovanou slavnost. Z domů vlály prapory a ze všech stran se na náměstí hrnuli lidé. Byla tam školní mládež, řemeslnické spolky se svými prapory. Slavnosti se zúčastnil i c. k. místodržitelství rada a okresní hejtman táborský Jan Bradáč.

Velká pohroma postihla Mladovožicko, stejně jako velkou část Čech, z 25. na 26. května roku 1872. V tyto dny se strhly silné bouřky, které postupně vyvolaly velké povodně. Tehdy přišlo o život 240 lidí a škody, které následovaly, byly ve výši 8 885 450 rakouských zlatých. Po celé zemi se dělaly

sbírky, které měly alespoň trochu ulehčit trápení lidí. V Mladé Vožici se vybralo 400 zlatých.

V roce 1874 došlo hned k několika událostem, které byly zaznamenány ve farní kronice. Za prvé, chrám sv. Martina spolu s farou byly povýšeny na všechny časy na děkanství. Za druhé, byla zahájena oprava kaple Nanebevzetí Panny Marie na Hradě a na závěr byl zřízen městský vodovod. Ke stávajícímu, který vedl přes zahradu a využíval jej majitel panství hrabě Karel Küenburg, byla vybudována přípojka, která vedla přes děkanskou zahradu a dvůr do města na Pondělek, kde byla zřízena nová kašna. Kašna byla také postavena před novou školou. Kdo z obyvatel měl zájem, mohl se na vodovod napojit.

Ani rok 1875 nebyl pro Vožické příliš vlídný. 24. června bylo veliké krupobití, které během čtvrt hodiny zničilo téměř celou úrodu. O pár dnů později, 27. června, přišly opět bouře. Tehdy uhodil blesk do kaple na Hradě a spálil široký zlacený rám oltářního obrazu P. Marie. 3. července způsobila bouře povodeň, čímž byl zničen celý mlýn. Obyvatelé sice přispěchali postiženým na pomoc, ale podařilo se jim zachránit jen jejich holé životy. Mlýn se do základů sesypal.

V roce 1875 bylo v Mladé Vožici 284 domů a v Pavlově 16. Obyvatel zde bylo 2190. V Mladé Vožici v té době byly c. k. okresní soud, c. k. berní úřad, obecní úřad, c. k. notářství, c. k. četnictvo, c. k. finanční stráž, hřebčínská stanice, vrchnostenský důchodový úřad, občanská záložna, svaz dobrovolných hasičů, c. k. pošta a telegrafní stanice, okresní výbor, lékárna, doktor medicíny a chirurgie, ranhojič, pivovar a vinopalna.

Veliká slavnost se v Mladé Vožici konala 8. září 1877. V tento den světil děkan v chrámu Páně prapor dobrovolných hasičů. Slavnosti se zúčastnili mladovožičtí, pacovští a táborští hasiči. Po mši následovala slavnostní hostina v hostinci pana Matěje Rosola. Tím ale vše neskončilo. Odpoledne s obrovským krupobitím velikosti vlašského ořechu, které zničilo celou předvedli hasiči před zraky stovek lidí na náměstí cvičení.

Podle zápisů z farní kroniky v následujících letech museli Mladovožičtí čelit dalším živelným pohromám. 9. června 1879 byly tak silné deště, že způsobily rozsáhlé povodně, které smetly vše z luk, ležících u potoka. Další pohroma, tentokrát zimní, následovala v dalším roce, kdy v květnu byly takové mrazy, že všechny již kvetoucí stromy pomrzly. V srpnu 1881 přišla opět povodeň úrodu. Úroda nestála za nic ani v následujícím roce. Deštivo, chladno a větrno bylo od července do září, takže velká část úrody nemohla být sklizena a zůstala na poli. Škoda byla o to větší, protože všichni počítali s úrodou dobrou. V tomto roce cena obilí velice vzrostla.

V roce 1882 se začalo v kostele sv. Martina se stavbou nového oltáře Panny Marie Lurdské. Na toto dílo bylo od věřících vybráno 500 zlatých. Slavnostní svěcení bylo provedeno 7. ledna 1883. Socha byla nesena městem v průvodu 4000 věřících. V následujícím roce došlo k obnově kostelní kaple sv. Barbory, která v té době byla již velice zanedbaná.

A nyní se podívejme na historii Mladé Vožice v několika datech:

r. 1862 vzniká pod vedením vlasteneckého učitele Čeňka Sedmíka zpěvácký spolek „Vlastimil“. V té době působil ve Vožici i Čtenářský spolek, který později zanikl;

r. 1865 Karel Černay zakládá Spolek divadelních ochotníků, který v té době má 22 členů;

r. 1875 devět občanů Mladé Vožice založilo Sbor dobrovolných hasičů, který v té době měl 52 činných členů a 47 přispívajících;

r. 1876 vznikl Klub vožických a vůkolních akademiků, který šířil v kraji duševní vzdělání. Hlavní péči věnoval znovuzřízení knihovny po zaniklém čtenářském kroužku a pořádání divadelních představení;

r. 1884 začal vycházet časopis „Vožičan“ a mládež si vydávala svůj ručně psaný časopis „Potěr“;

r. 1885 Josef Stibor a Matěj Vojta založili tělovýchovnou jednotu SOKOL, v níž bylo zapojeno 50 členů;

r. 1890 řádila na Mladovožicku chřipková epidemie;

r. 1892 bylo založeno Družstvo pro postavení spolkového domu;

r. 1893 (15. října) byl otevřen 1. ročník měšťanské školy, která byla prozatímně umístěna v budově obecné školy. Prozatímním ředitelem byl Jan Hampl, učitelem Karel Vaněk a náboženství vyučoval kaplan Václav Tůma;

r. 1894 byl svěcen prapor Jednoty živnostenské;

r. 1895 (21. ledna) byl ustaven k vyučování náboženství na školách obecných a měšťanských samostatný katecheta s platem 700 zlatých. Byl jím Jan Jirsa;

r. 1895 byl svěcen prapor veteránů. Kmotrou byla hraběnka Karolína z Künburgu;

r. 1896 byla zavedena tzv. segnestrace (navrácení) při panství mladovožickém. Segnostrem se stal hrabě Leopold Künburg, bratr uživatele panství hraběte Vincence. Dluhů zde bylo ve výši 840 tisíc zlatých;

r. 1898 byla z dobrovolných příspěvků nákladem 203 zlatých opravena na Hradě křížová cesta;

r. 1898 založil Václav Princ nadaci na Svatováclavskou pouť;

r. 1898 (28. září) byla na náměstí vysvěcena nově postavená socha sv. Václava;

v druhé polovině 19. století vznikl spolek vojenských vysloužilců z válek v roce 1866;

na začátku 20. století byly založeny podpůrný spolek živnostníků „Berla“ a Okrášlovací spolek, který se staral o parky a vycházkové cesty;

r. 1903 (19. července) se na večer od západní strany přihnalo k Mladé Vožici hrozná krupobití, jaké dobrých 60 let lidé nepamatovali. Krupy vážily až 1/2 kg a ničily vše, co bylo venku. Po deseti minutách nezbyl na polích jediný klas. Mnohdy se ani nedalo poznat, co tam vlastně bylo zaseto. Obdobné škody byly na ovocných stromech a v lesích. Okna domů byla vytlučena, tašky na střeších rozmláceny. Následkem toho byla v příštím období veliká bída. V mladovožickém okrese zůstaly částečně ušetřeny pouze tři osady (Kamberk, Vyšetice a Vrcholtovice). Mnohé rodiny, aby unikly bídě, prodaly to, co jim zbylo a odstěhovaly se do Ameriky;

r. 1904 i nadále pokračovaly škody. Tentokrát naopak bylo zase veliké sucho, nezapršelo od jara až do podzimu. Potoky a říčky byly vyprahlé. V tomto roce např. nebyly téměř žádné brambory;

r. 1904 došlo k opravě zvonice. Oprava stála 3032,45 korun;

r. 1910 byl abnormálně mokrý a naopak r. 1911 byl abnormálně suchý;

r. 1912 byl velice mokrý a chladný. Pro deštivé počasí obilí nešlo sklídit, stejně jako otavy a brambory;

r. 1912 (20. prosince) bylo odhlasováno, že se začne stavět nová škola. Se stavbou se začalo začátkem června roku 1913. Dokončena byla v srpnu 1914 a slavnostně vysvěcena 20. září 1914 tak, aby mohl být zahájen školní rok 1914/15;

r. 1913 (13. – 17. září) se konaly v okolí Mladé Vožice veliké vojenské manévry, pod vedením následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Zúčastnilo se jich 100 000 vojáků všech zbraní. V neděli, 14. v poledne, nastal válečný stav. Nad Vožicí létala letadla a směrem k Janovu a Bostovu prošlo mnoho vojska. Těžká děla střílela od Pospíšilova, nyní Žahourova mlýna přes kopec až k Chotovinám. Lidé se dívali jak vypadá válka. Nikdo v tu chvíli netušil, že za rok se tato „podívaná“ stane skutečností;

r. 1914 (27. – 30. dubna a 1. května) byly v Mladé Vožici městské volby. Utkaly se zde dvě strany: pokroková a křesťanská. První výsledky byly cca 199 hlasů pro pokrokovou stranu, proti cca 120 hlasům strany křesťanské. Tento výsledek vyburcoval křesťanskou stranu natolik, že nakonec se jí podařilo vše změnit ve svůj prospěch. Již při volbě do II. sboru byl poměr šest křesťanů ku dvěma pokrokářům a při volbě I. sboru dokonce již 10 pokrokářů ku 14 křesťanům.